

Sygn. akt II CSK 533/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 8 kwietnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa W. S.

przeciwko G. M.

o pozbawienie wykonalności tytułów wykonawczych,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 27 marca 2008 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 24 kwietnia 2007 r.,

oddala skargę kasacyjną oraz wniosek pozwanego o zwrot kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód W. S. w pozwie skierowanym przeciwko G. M. domagał się pozbawienia wykonalności tytułów wykonawczych w postaci wyciągów z listy wierzytelności ustalonej w postępowaniu upadłościowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy w G. w sprawie U .../03, obejmujących wierzytelności S. Zakładów Farmaceutycznych Polfa w kwocie 44.335,90 zł oraz N. Zakładów Materiałów Higieniczno-Sanitarnych w kwocie 18.576,31 zł, zaopatrzonych w klauzule wykonalności na rzecz pozwanego postanowieniami Sadu Rejonowego w G. odpowiednio z dnia 20 marca 2006 r., sygn. akt GCo .../06 i z dnia 16 marca 2006 r. GCo .../06. W uzasadnieniu podniósł zarzut przedawnienia wierzytelności stwierdzonych wymienionymi tytułami wykonawczymi.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa wskazując na bezzasadność zarzutu przedawnienia.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 16 stycznia 2007 r. oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu, opierając się na następujących ustaleniach i wnioskach.

Postanowieniem z dnia 28 lutego 1994 r., sygn. akt U .../03, Sąd Rejonowy ogłosił upadłość W. S. prowadzącego Hurtownię Farmaceutyczną S. W toku postępowania upadłościowego sędzia-komisarz postanowieniem z dnia 21 września 1994 r. ustalił listę wierzytelności obejmującą m.in. wierzytelności S. Zakładów Farmaceutycznych i N. Zakładów Materiałów Higieniczno-Sanitarnych z tytułu sprzedaży leków, uznanych przez upadłego. Postanowienie to uprawomocniło się z dniem 14 października 1994 r. Postępowanie upadłościowe wobec W. S. ukończone zostało postanowieniem z 22 marca 1996 r., które uprawomocniło się w dniu 30 kwietnia 1996 r.

W dniach 23 lutego 2006 r. i 8 marca 2006 r. G. M. nabył od wierzycieli W. S. wierzytelności umieszczone na liście wierzytelności, a 10 marca 2006 r. wystąpił z wnioskami o nadanie wyciągom z tej listy, obejmującym wierzytelności S. Zakładów Farmaceutycznych oraz N. Zakładów Materiałów Higieniczno-Sanitarnych, klauzuli wykonalności na swoją rzecz. Wnioski te uwzględnione zostały przez Sąd Rejonowy postanowieniami z dnia 16 marca 2006 r. oraz z dnia 20 marca 2006 r. Powołując się na uzyskane w ten sposób tytuły wykonawcze G. M. złożył w dniach

17 i 20 marca 2006 r. wnioski o wszczęcie egzekucji stwierdzonych nimi należności.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że podniesiony przez powoda zarzut przedawnienia roszczeń stwierdzonych wskazanymi w pozwie tytułami wykonawczymi nie znajduje usprawiedliwienia. Roszczenia te objęte zostały listą wierzytelności ustaloną w postępowaniu upadłościowym prowadzonym według przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.; dalej: „pr. upadł”). Jakkolwiek stosownie do treści art. 161 § 2 pr. upadł. umieszczenie wierzytelności na liście wierzytelności następuje w drodze postanowienia sędziego-komisarza, orzeczenie to wywołuje takie same skutki prawne, jak postanowienie sądu. Zgodnie bowiem z art. 89 pr. upadł. sędzia-komisarz w zakresie swojego działania ma prawa i obowiązki sądu i przewodniczącego. W przypadku wniesienia sprzeciwu co do uznania lub odmowy uznania wierzytelności o umieszczeniu wierzytelności na liście wierzytelności orzeka postanowieniem sąd upadłościowy (art. 165 pr. upadł.), a w razie zaskarżenia tego postanowienia zażaleniem – sąd okręgowy (art. 78 pr. upadł.). Lista wierzytelności nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Korzysta natomiast z przymiotu prawomocności. Przyjąć zatem należy, że roszczenie umieszczone na liście wierzytelności jest roszczeniem stwierdzonym prawomocnym orzeczeniem sądu w rozumieniu art. 125 k.c. Skoro wyciąg z listy wierzytelności sporządzony zgodnie z wymogami art. 170 § 1 pr. upadł. staje się tytułem egzekucyjnym dopiero po umorzeniu lub ukończeniu postępowania upadłościowego, początek biegu terminów przedawnienia określonych w art. 125 k.c. w odniesieniu do roszczeń stwierdzonych tym tytułem należy liczyć od dnia uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu lub ukończeniu postępowania upadłościowego. Pozwany – skonkludował Sąd Rejonowy - złożył zatem wnioski o wszczęcie egzekucji roszczeń stwierdzonych tytułami wykonawczymi zwalczanymi w pozwie przed upływem dziesięcioletniego terminu przedawnienia przewidzianego dla tych roszczeń.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2007 r. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego, aprobując w całej rozciągłości przyjęte za podstawę zaskarżonego orzeczenia ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną.

W skardze kasacyjnej opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. powód zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 125 k.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie ustalenia listy wierzytelności jest prawomocnym orzeczeniem sądu w rozumieniu tego przepisu oraz - przy założeniu trafności powyższego zapatrywania – że termin przedawnienia określony tym przepisem liczy się od dnia ukończenia postępowania upadłościowego, a nie od dnia uprawomocnienia się postanowienia ustalającego listę wierzytelności. Skarżący podniósł też zarzut niewłaściwego zastosowania art. 125 k.c. przez błędne przyjęcie, że ustalony w sprawie stan faktyczny odpowiada stanowi hipotetycznemu określonymu w tym przepisie.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ocena zasadności podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów wymaga odniesienia się w pierwszej kolejności do charakteru prawnego postanowienia sędziego-komisarza w przedmiocie uznania wierzytelności zgłoszonych w postępowaniu upadłościowym prowadzonym na podstawie przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe oraz skutków tego orzeczenia w zakresie przedawnienia stwierdzonych nim roszczeń. Zarzuty te zmierzają bowiem do zakwestionowania przyjętej za podstawę zaskarżonego wyroku kwalifikacji postanowienia sędziego-komisarza wydanego na podstawie art. 161 § 2 pr. upadł., jako orzeczenia objętego dyspozycją art. 125 k.c. Zgodnie z tym przepisem, roszczenia stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu przedawniają się - z wyjątkiem roszczeń obejmujących świadczenia okresowe (nie mającym znaczenia w rozpoznawanej sprawie) - z upływem lat dziesięciu, chociażby dla roszczeń tego rodzaju

przewidziany był krótszy termin przedawnienia. Według skarżącego, z postanowieniem sędziego-komisarza nie można wiązać skutku przewidzianego w art. 125 k.c., jako że nie jest ono orzeczeniem sądu i nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej. Zapatrywanie takie trzeba jednak uznać za błędne.

Ustalenie listy wierzytelności następuje w drodze postanowienia sędziego-komisarza uznającego lub odmawiającego uznania zgłoszonych wierzytelności (art. 161 § 2 pr. upadł.). Tak ustalona lista wierzytelności przybiera postać ostateczną, jeżeli od postanowienia sędziego-komisarza nie wniesiono sprzeciwów (art. 162 pr. upadł.). W przeciwnym wypadku lista wierzytelności może ulec zmianie na skutek odmowy uznania - przez sąd upadłościowy lub sąd drugiej instancji - wierzytelności uznanej uprzednio przez sędziego-komisarza, bądź też uznania wierzytelności, której sędzia-komisarz odmówił wcześniej uznania (art. 165, art. 78 pr. upadł.). Umieszczenie wierzytelności na liście wierzytelności wywołuje takie same skutki prawne niezależnie od tego, czy nastąpiło ono na podstawie postanowienia sędziego-komisarza, czy też w następstwie ingerencji sądu. Jest to konsekwencją przyjętej przez ustawodawcę zasady, że w postępowaniu upadłościowym sędzia-komisarz w zakresie swego działania ma prawa i obowiązki sądu i przewodniczącego (art. 89 pr. upadł.). Należy więc zaaprobować stanowisko Sądów meriti, wedle którego lista wierzytelności stanowi w istocie orzeczenie sądu, a w konsekwencji uznać odmienne zapatrywanie skarżącego, odmawiające liście wierzytelności ustalonej przez sędziego-komisarza waloru orzeczenia, sądu za bezzasadne.

Niewątpliwie postępowanie w przedmiocie ustalenia listy wierzytelności ma na celu stwierdzenie, czy wierzyciele zgłaszający swoje wierzytelności mogą uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym. W piśmiennictwie podkreśla się, że lista wierzytelności rozstrzyga o istnieniu wierzytelności dla potrzeb tego właśnie postępowania. Nie kwestionując trafności powyższego poglądu trzeba zauważyć, że z mocy wyraźnej woli ustawodawczy skutki uznania zgłoszonej wierzytelności i objęcia jej listą wierzytelności wykraczają poza zakres tego postępowania. Zgodnie bowiem z art. 170 § 1 pr. upadł. po ukończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego wyciąg z ustalonej listy wierzytelności, zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy na jej poczet od wierzyciela

otrzymanej, jest tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu. Wierzyciel może zatem na podstawie tego tytułu, po zaopatrzeniu go w klauzulę wykonalności, prowadzić egzekucję swojej należności przeciwko upadłemu. W judykaturze i piśmiennictwie przyjmuje się, że tytuł taki zastępuje nawet uprzednio powstały tytuł egzekucyjny, w szczególności wykonalny wyrok sądu, który wskutek powstania listy wierzytelności traci moc. Co więcej, wskazuje się, że umieszczenie określonej wierzytelności na liście wierzytelności wyłącza możliwość dochodzenia tej wierzytelności w drodze procesu po zakończeniu postępowania upadłościowego. Pogląd ten uzasadniany jest w dwojaki sposób. Według jednego stanowiska, na przeszkodzie wytoczeniu powództwa w rozważanym przypadku stoi powaga rzeczy osądzonej, gdyż prawomocne uznanie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym wywiera taki sam skutek jak prawomocne osądzenie sprawy; pozew powinien zatem zostać w tej sytuacji odrzucony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 1996 r., I PKN 34/96, OSNP 1997, nr 13, poz. 237). Według drugiego poglądu, wierzyciel dysponujący już tytułem egzekucyjnym w postaci wyciągu z ustalonej listy wierzytelności nie ma interesu prawnego w ubieganiu się o drugi tytuł egzekucyjny w postaci wyroku sądu; powództwo obejmujące takie żądanie winno więc ulec oddaleniu (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 sierpnia 2005 r., I ACz 671/05, OSA 2006, nr 6, poz. 18). W rozpoznawanej sprawie nie ma potrzeby przesądzania trafności żadnego z tych zapatrywań. Oba one prowadzą bowiem do wniosku, że wierzyciel, którego wierzytelność objęta została listą wierzytelności ustaloną w postępowaniu upadłościowym, po zakończeniu tego postępowania nie może skutecznie dochodzić tej wierzytelności w drodze powództwa o zapłatę przeciwko upadłemu.

Trzeba zauważyć, że art. 125 k.c. nie zawiera wymagania, aby prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające określone roszczenie korzystało – dla wywołania przewidzianego w tym przepisie skutku w zakresie przedawnienia - z powagi rzeczy osądzonej. Tym samym nie ma podstaw do uznania, że postanowienia sędziego-komisarza i sądu uznające zgłoszoną wierzytelność zostały wyłączone spod działania tego unormowania. Przyjęcie odmiennego zapatrywania prowadziłoby do nie dającego się zaakceptować wniosku, że wierzyciel nie mógłby skorzystać z ochrony przewidzianej w art. 125 k.c. dlatego, że zdecydował się zaspokoić

przysługującą mu wierzytelność w postępowaniu upadłościowym, a próba ta okazała się nieskuteczna.

Zgodnie z art. 170 § 1 pr. upadł. dopiero prawomocne ukończenie lub umorzenie postępowania upadłościowego nadaje ustalonej liście wierzytelności moc tytułu egzekucyjnego. W świetle tego unormowania nie ulega wątpliwości, że bieg przewidzianych w nim terminów przedawnienia rozpoczyna się od uprawomocnienia się postanowienia o ukończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego (art. 217, art. 218 pr. upadł.). Oczywistym jest bowiem, że terminy te nie mogą rozpocząć swojego biegu przed uzyskaniem przez listę wierzytelności waloru tytułu egzekucyjnego. W przeciwnym wypadku mogłyby one upłynąć przed zakończeniem postępowania upadłościowego. Tymczasem - stosownie do treści art. 123 § 1 pkt 1 k.c. - zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym powoduje przerwę biegu przedawnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2004 r., I CK 74/01, OSP 2005, nr 12, poz. 146), które nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone (art. 124 § 2 k.c.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, uznając zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej za chybione, na podstawie art. 398¹⁴ i art. 102 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jz/

tp/